

Upravený tříbarevný test v distanční výuce na 2. stupni ve výuce dějepisu

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Ing. Pavla Nawratová

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Zdice

II. Kontext:

Cílová skupina: Žáci v karanténním vyučování – výuka zadávaná online, prezenční výuka v jakémkoliv předmětu

Předmět, v němž byla technika realizována: Dějepis

Další relevantní informace: Tato práce byla cíleně zadána žákům, kteří byli v roce 2020 od března v karanténě a byla jim zadávána práce online.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Mým cílem bylo co nejvíce simulovat výuku s prvky formativního hodnocení a kritického myšlení tak, jako bych to udělala při přímé výuce. K tomuto účelu jsem využila upravenou techniku **tříbarevný test**, která žákům i učitelům umožňuje sledovat proces učení žáků.

Tuto techniku jsem použila ve fázi seznamování s novým učivem – při evokaci a uvědomění.

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Protože v tomto případě nemohlo dojít k okamžité zpětné vazbě, poprosila jsem žáky, aby postupovali přesně podle mých pokynů, viz příloha 1. Záměrem využití této techniky bylo poučit se z chybného předpokladu. Pokud žáci nejprve přemýšlí o odpovědi a zaznamenají ji, byť je chybná, lépe si pak při opravě zapamatují odpověď správnou.

Cílem práce bylo propojení již probraného učiva s učivem předchozím, konkrétně osobnosti Jana Lucemburského a stoleté války.

- Žáci si hned na začátku připravili dvě propisky různé barvy. Dále si do sešitu napsali jména osobností, z nichž první byl Jan Lucemburský. U něj si doplnili, odkdy dokdy žil. U dalších osobností si měli **první barvou**¹ označit, jestli se s nimi mohl Jan Lucemburský během svého života setkat. K tomuto seznamu se pak vraceli až na konci práce, srovnávali své domněnky s klíčem správných odpovědí a dopisovali či opravovali informace **druhou barvou**.
- V dalším kroku se měli zamyslet v pěti minutách nad tím, co v nich vyvolává pojem stoletá válka. To, co jim přišlo na mysl, si zaznamenali **první barvou**.
- Následovalo čtení textu o stoleté válce. Po přečtení se žáci vrátili k zápisu z pětiminutového brainstormingu, podtrhli si, pokud se jejich myšlenky shodovaly s tím, co četli v textu, a připsali si poznámky **druhou barvou**.
- Následoval zápis informací z textu. Pak text zavřeli.
- Vrátili se k seznamu jmen ze začátku hodiny a opravili ho **druhou barvou**.

Reflexe učitele

Na základě prací žáků si myslím, že byla tato upravená verze tříbarevného testu účinná i přes to, že někteří žáci, jak vyplývá z jejich závěrečného hodnocení (viz příloha 2), preferují v domácím učení „klasický“ pracovní list před dvoubarevným testem – i přesto, že byly jednotlivé kroky pečlivě a srozumitelně popsány.

Ve většině případů jsem mohla jasně vidět, jak žák postupoval. Např. z přílohy 2a je patrné, že u prvního úkolu žákyně z šesti osobností správně určila u pěti, zda se s Janem Lucemburským setkat mohly nebo ne, a pouze u jedné se spletla. U druhého úkolu, kde se měla zamyslet nad tím, jaký dopad měla válka na lidi a na kterém území se odehrávala, správně napsala, že ve Francii, a dále rozvedla úvahu, že tak dlouhá válka musela mít na lidi velký dopad. Po přečtení textu dále doplnila ještě informace, které pokládala za důležité, např. že tato válka netrvala nepřetržitě sto let. Stejně postupovala i v tabulce, kde jako jedna z mála také doplnila další informace z textu jinou barvou.

Jediným úsekem, kde se dle mého názoru dvoubarevný test neosvědčil, bylo vyplňování tabulky. Vzhledem k tomu, že jen jedna žákyně má záznam provedený perem druhé barvy, domnívám se, že žáci tabulku vyplňovali přímo při čtení textu, a ne podle mého zadání. Možná

¹ Poznámka V. Laufkové: Pro lepší orientaci žáků i učitele doporučujeme zavést stabilní barvy, které žáci využívají pravidelně, opakovaně. V tříbarevném testu se nejvíce osvědčila modrá barva pro samostatnou práci, zelená barva pro práci ve skupině a černá barva pro práci s učebními texty.

bych příště i u tabulky znovu přidala zadání o nutnosti použít pera dvou barev a při živé výuce bych na to znovu upozornila.

U ostatních částí jsem si všimla, že někteří žáci, např. hned u prvního úkolu, pouze „fajfkovali a křížkovali“, zda se s osobnostmi mohl Jan Lucemburský potkat, nebo ne (například příloha 2f). Někteří si ale také zapsali, co je o jménu osobnosti napadlo, a následně opravili či dopsali informaci (například příloha 2c, příloha 2g). Více si informace dopisovali jinou barvou v případě brainstormingu než u prvního úkolu. Pečlivější při vypracování úkolů byly dívky.

Domnívám se, že záznam jinou barvou umožňuje žákům vidět rozdíl ve svých výchozích znalostech a znalostech získaných v průběhu učení. Mohou vidět, zda a kam se v získání informací v průběhu práce posunuli, stejně tak to může efektivně monitorovat i vyučující.

Reflexe žáků

Žáků v mé třídě je celkem 24, ale v rámci karantény v online výuce pracovalo soustavně pouze 13 žáků, kteří také tento úkol odevzdali.

Moje otázka, na kterou žáci odpovídali a jejich odpovědi jsou v přílohách 2 (vždy na konci, bodové ohodnocení škálou 1–10 a zdůvodnění), zněla, zda preferují toto zadání úkolů, nebo zda by se v podmínkách domácí výuky raději vrátili k vyplňování pracovního listu. Šest žáků odpovědělo, že jim tento způsob vyhovuje více, je pro ně srozumitelnější a více se tak naučí. Šest preferovalo pracovní list (mezi nimi i žáci s IVP, u nichž jsem to předpokládala a kteří by při práci potřebovali asistenta) a jeden odpověděl, že mu obě zadání připadají stejně dobrá (viz přílohy 2a–2g.).

Doporučení při využití v praxi

Tento postup práce s využitím barevných propisek běžně využívám ve výuce. V osobním kontaktu s žáky bych daleko více zařadila párové či skupinové diskuse, zamyslela bych se nad možností vzájemné opravy práce, popř. zařadila i klasický tříbarevný test.

Tento postup v online prostředí pravděpodobně nebude vyhovovat žákům s IVP, je pro ně složitější sledovat pokyny a bez asistence učitele či asistentky se vracet zpět k již vyplněným údajům.

Dvoubarevný test je možné využít napříč jednotlivými fázemi výuky, jak v evokaci, uvědomění, tak reflexi.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Plán hodiny, její realizace

Přílohy 2a–g: Autentické ukázky řešení žáků včetně reflexe na konci aktivity

Příloha 3: Zadání postupu pro žáky

Příloha 4: Klíč pro žáky k ověření jejich práce

Příloha 5: Text – stoletá válka; zdroj: HRAVÝ DĚJEPIS. Středověk a raný novověk, učebnice pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia. 2017.

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

